

**AGRI
SCAPE
& ME**

PROJEKAT:

Obnova tradicionalnog poljoprivrednog pejzaža za održivu poljoprivredu AGRISCAPE&ME

AKTIVNOST:

Identifikacija, analiza i preporuke za obnovu tradicionalnog poljoprivrednog pejzaža u Gornjoj Lastvi

www.agriscap.org | www.sasb-eu.org

Život u Gornjoj Lastvi (kraj XIX početak XX vijeka)

Naselje Gornja Lastva se nalazi na 300 m/n visine, na jugozapadnoj padini Vrmca koja se spušta u tivatski zaliv. Gornja Lastva je jedno od niza naselja koja su u prošlosti postojala na jugozapadnim (tivatskim) padinama Vrmca koje su geomorfološki i klimatski vrlo pogodna za življenje i na kojima je plodno tle pogodno za poljoprivredu. Sva su sela građena po sličnom prostornom obrascu – to su rasuta/razbijena naselja manjih rodbinskih grupacija kuća između kojih su obradive površine. Istorija naselja seže stoljećima unatrag u prošlost, a procvat su doživjela krajem XIX stoljeća kada su brojila najveći broj stanovnika i vrlo razvijenu poljoprivredu. Na prostoru naselja, a to se odnosi i na Gornju Lastvu, uzgajale su se različite povrtarske kulture, a na širem prostoru sela su sađeni brojni maslinici, vinogradi, voćnjaci.... Sijala se i pšenica, kukuruz, ječam pa se može reći da su stanovnici Gornje Lastve kao i ostalih naselja Vrmca proizvodili hranu dovoljnu za svoje potrebe, a višak

se nosio na kotorsku pijacu dok se maslinovo ulje i izvozilo u druga mjesta i krajeve. Naselja Vrmca su bila mjesta vrlo aktivnog života u kojima su radile osnovne škole i postojala kulturno umjetnička društva, aktivni zanati.

Prema nekim pisanim izvorima, u Gornjoj Lastvi je na prijelazu između 19. i 20. stoljeća živilo nekoliko stotina stanovnika, a u selu je bilo:

- oko 100 stambenih kuća
- 7 mlinova za masline
- jedna vodenica za žito
- 12 gumna za žito
- 24 bunara

U selu je bila osnovna škola i djelovalo kulturno umjetničko društvo i tamburaški orkestar.

PARTNERI I SARADNICI

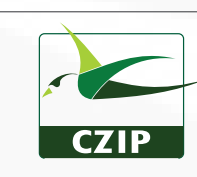

MREŽA ZA
RURALNI RAZVOJ
CRNE GORE

This project is funded by the European Union.

This exhibition has been produced with the assistance of the European Union, ORCA and partners of a regional Consortium, implementing the "Sustainable Agriculture for Sustainable Balkans: Strengthening advocacy capacities of CSOs and developing policies in the Western Balkans" project. The contents of this exhibition are the sole responsibility of EXPEDITIO, NAPREDAK Gornja Lastva and Olive Growers Association BOKA and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, ORCA or the partners of the Consortium.

**AGRI
SCAPE
& ME**

PROJEKAT:

Obnova tradicionalnog
poljoprivrednog pejzaža
za održivu poljoprivredu
AGRISCAPE&ME

AKTIVNOST:

Identifikacija, analiza i preporuke
za obnovu tradicionalnog
poljoprivrednog pejzaža
u Gornjoj Lastvi

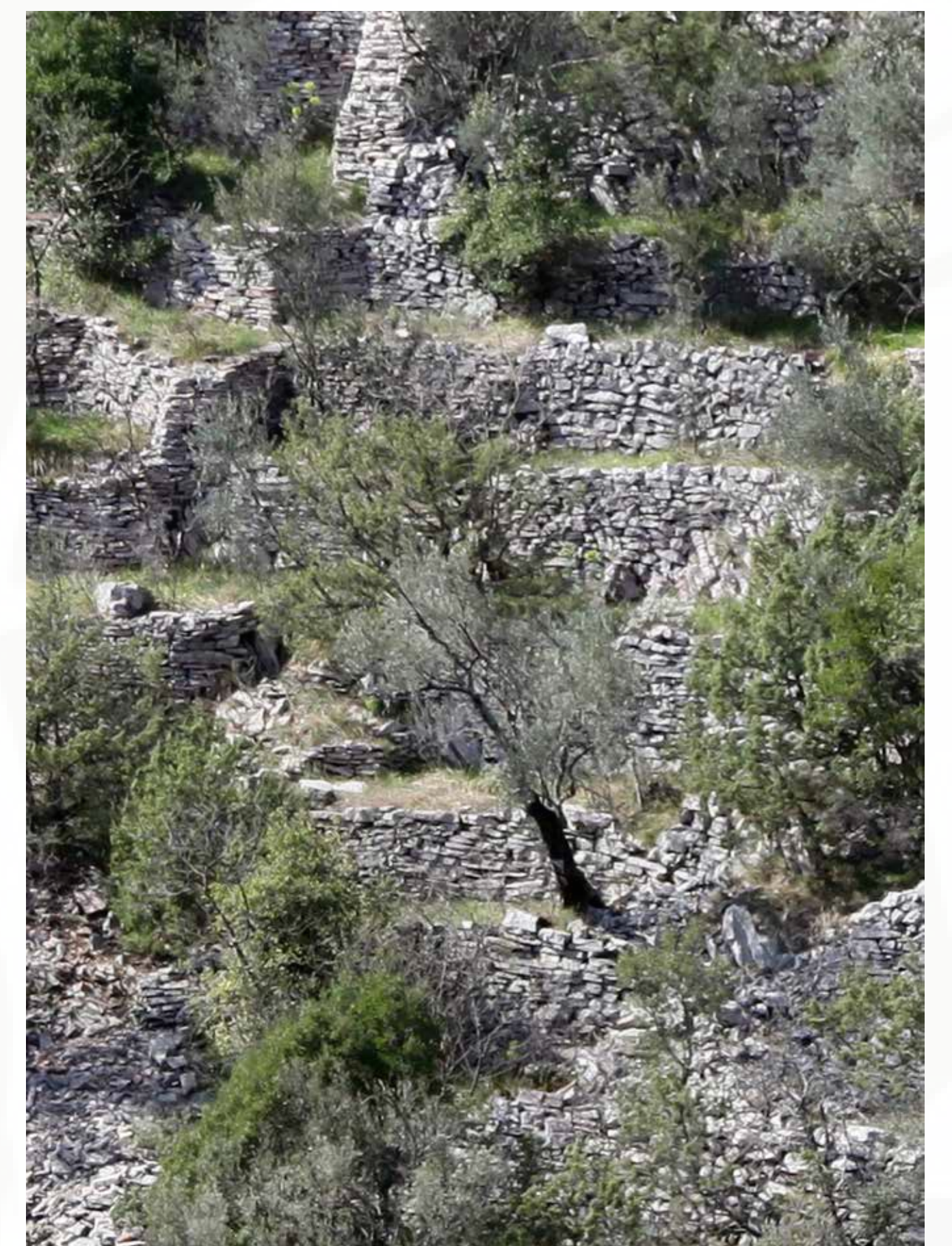
www.agriscap.org | www.sasb-eu.org

Poljoprivredni pejzaž Gornje Lastve

Rad na zemlji je težak, na nagnutim terenima na kakvom je Gornja Lastva, taj težački rad je još teži. Da bi se zemlja na padini obrađivala, trebalo je izgraditi terasaste dolce podzidane kamenom "u suho". Radeći i gradeći suhozidne građevine iz potrebe, ljudi su stvarali estetski profinjene i bezvremene podzide, kućice-zaklone, zidove međe... u prirodni teren je intervenisano koliko je bilo potrebno, nikada previše. Čovjekovo stvaranje je harmonično ugrađivano u prirodu ostvarujući sklad koji danas nazivamo kulturni pejzaž, najsveobuhvatniju kategoriju kulturnoga dobra.

Nakon Drugog svjetskog rata, u vrijeme socijalističkog ustroja zemlje, Jugoslavije, uslijed poticanja industrije i zanemarivanja sela dolazi do depopulacije svih sela na Vrmcu, pa i Gornje Lastve. Odlivom stanovništva zamire i poljoprivreda. Poljoprivredno zemljište zarasta šumskim grmljem i makijom, suhozidne građevine se urušavaju ili ih sakriva novoizraslo rastinje. Pejzaž se mijenja i vraća svojem prvobitnom, prirodnom liku...

PARTNERI I SARADNICI

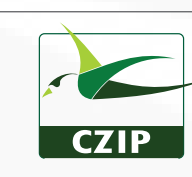

MREŽA ZA
RURALNI RAZVOJ
CRNE GORE

This project is funded by the European Union.

This exhibition has been produced with the assistance of the European Union, ORCA and partners of a regional Consortium, implementing the "Sustainable Agriculture for Sustainable Balkans: Strengthening advocacy capacities of CSOs and developing policies in the Western Balkans" project. The contents of this exhibition are the sole responsibility of EXPEDITIO, NAPREDAK Gornja Lastva and Olive Growers Association BOKA and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, ORCA or the partners of the Consortium.

AGRI SCAPE & ME

PROJEKAT:

Obnova tradicionalnog poljoprivrednog pejzaža za održivu poljoprivredu AGRISCAPE&ME

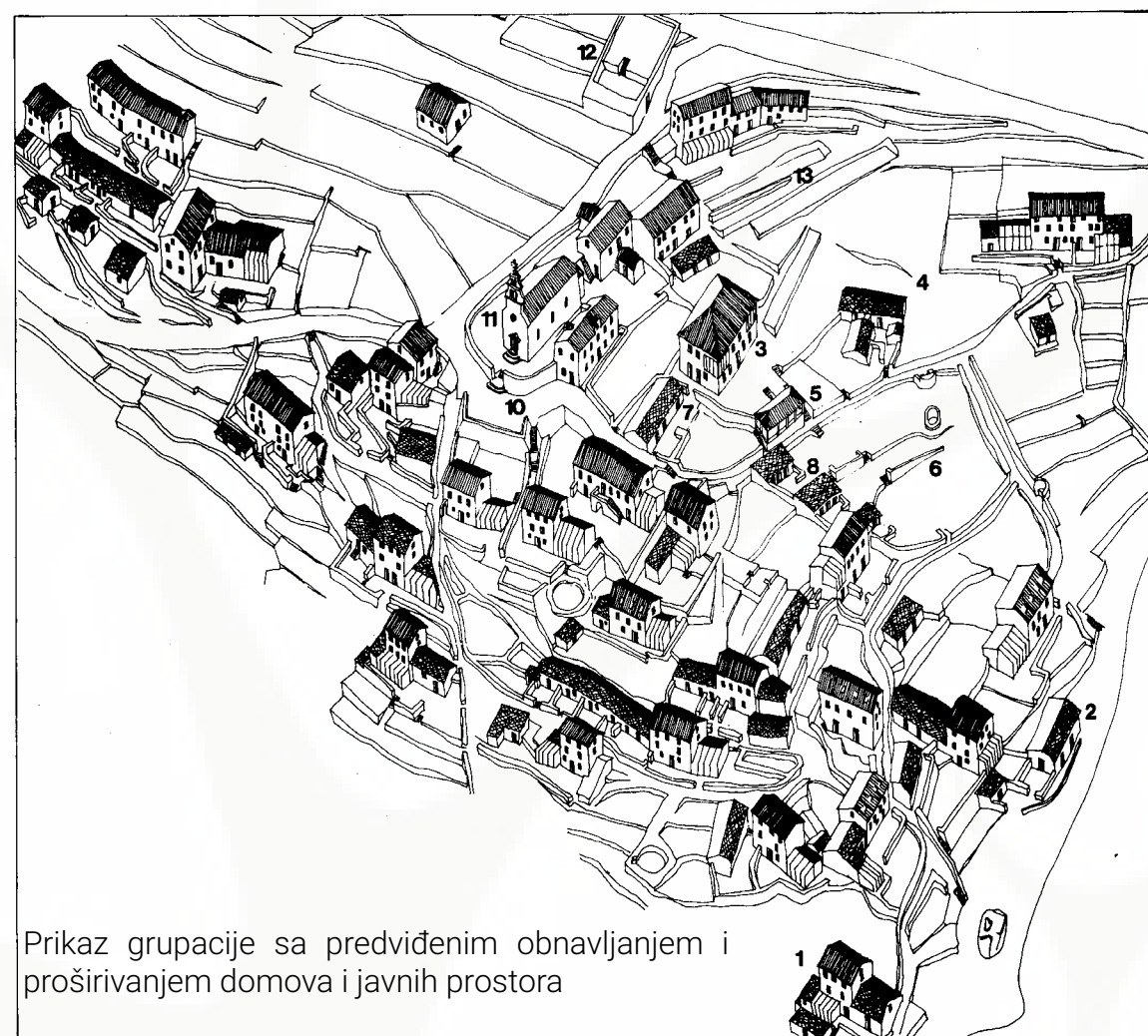
AKTIVNOST:

Identifikacija, analiza i preporuke za obnovu tradicionalnog poljoprivrednog pejzaža u Gornjoj Lastvi

www.agriscape.org | www.sasb-eu.org

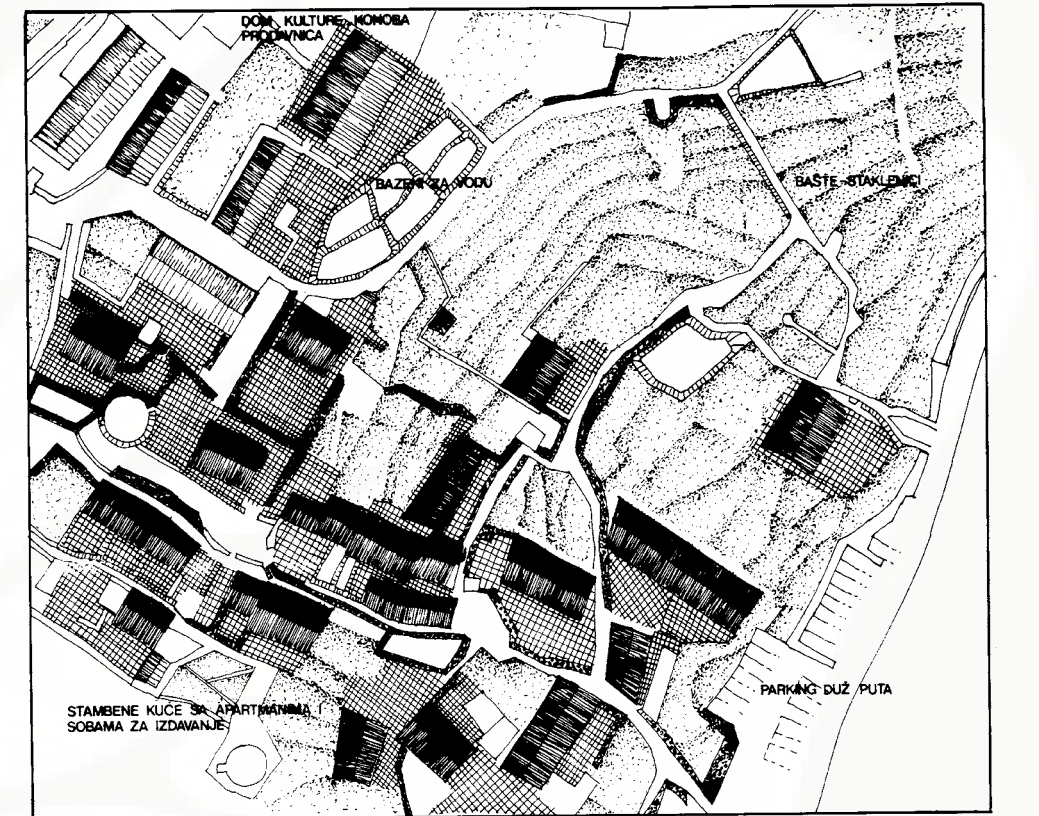
Idealna rekonstrukcija stanja grupacije iz četrdesetih godina

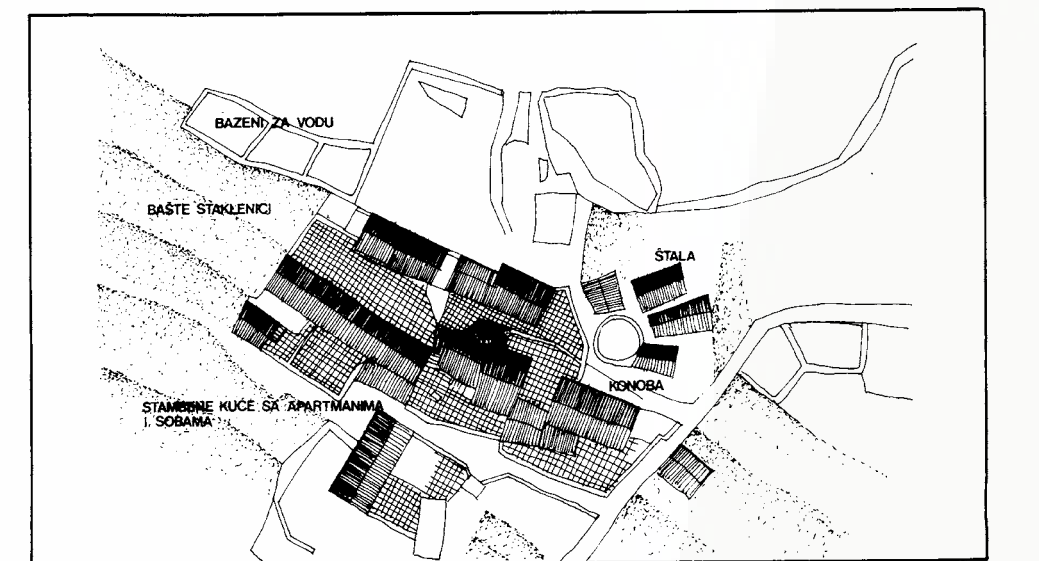
Prikaz grupacije sa predviđenim obnavljanjem i proširivanjem domova i javnih prostora

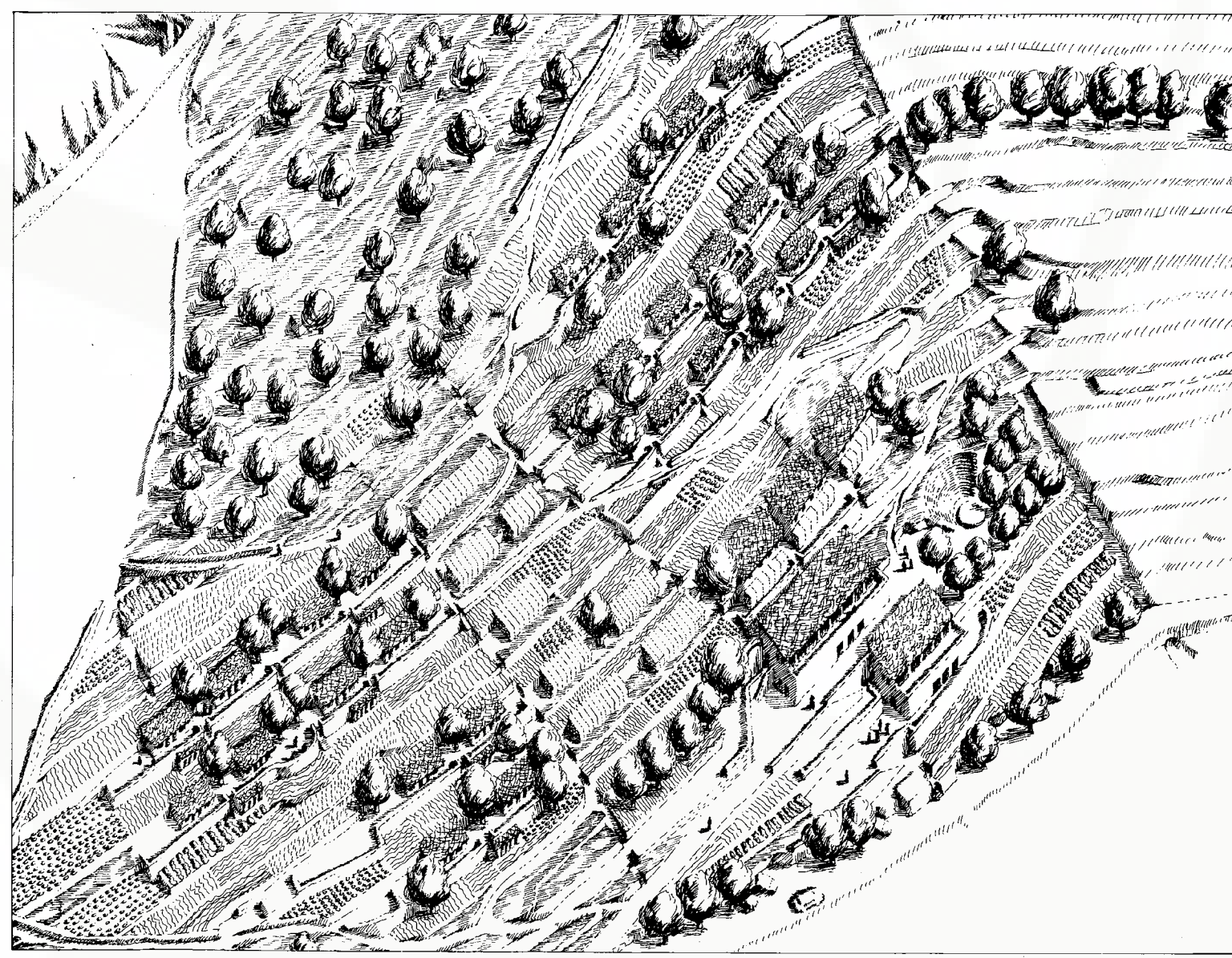
Središnja grupacija Gornje Lastve - prikaz obnovljenog naselja

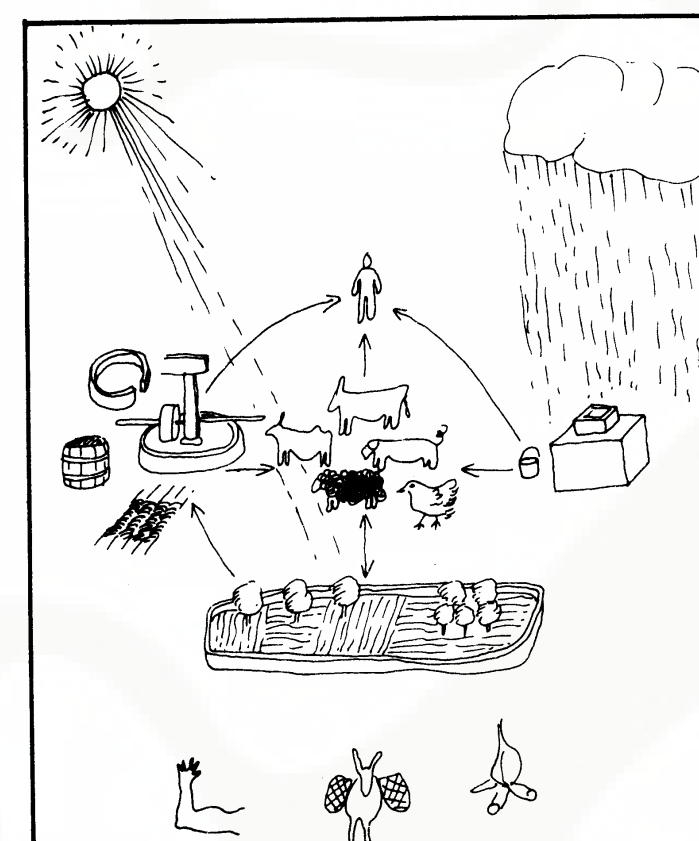
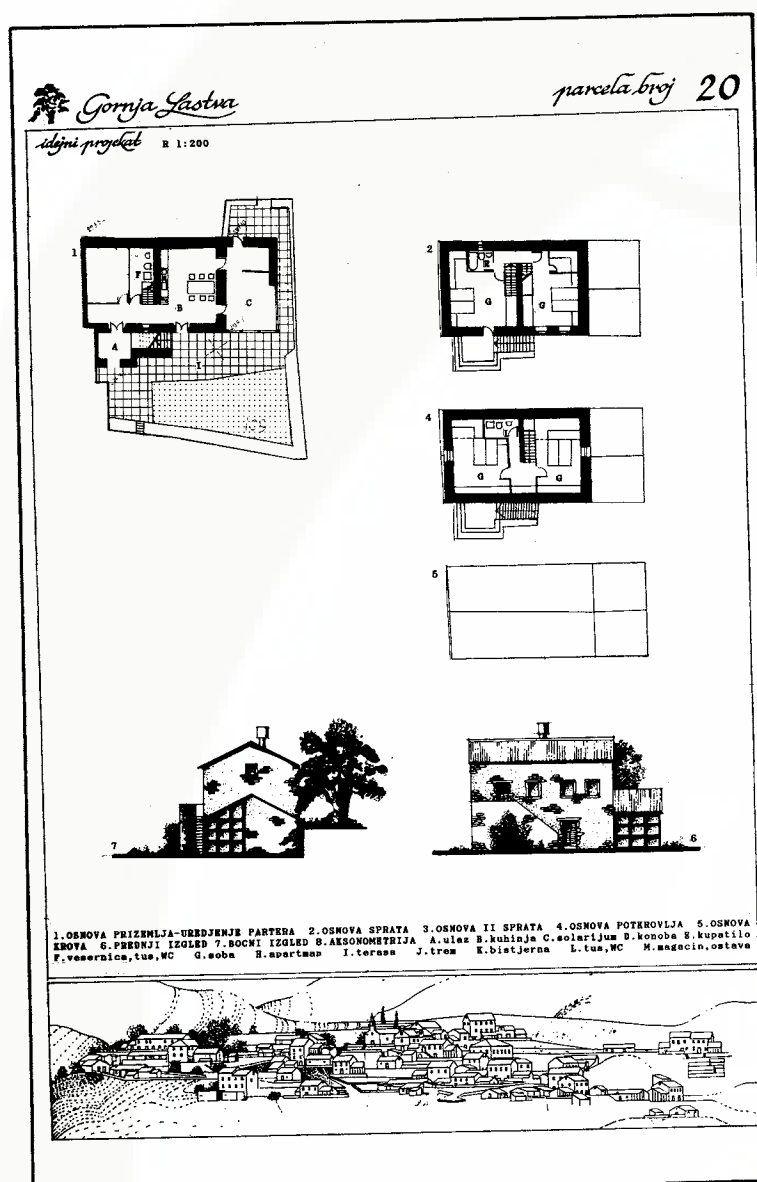
Preliminarna skica prostornog rešenja Gornje Lastve sa osnovnom namenom površina

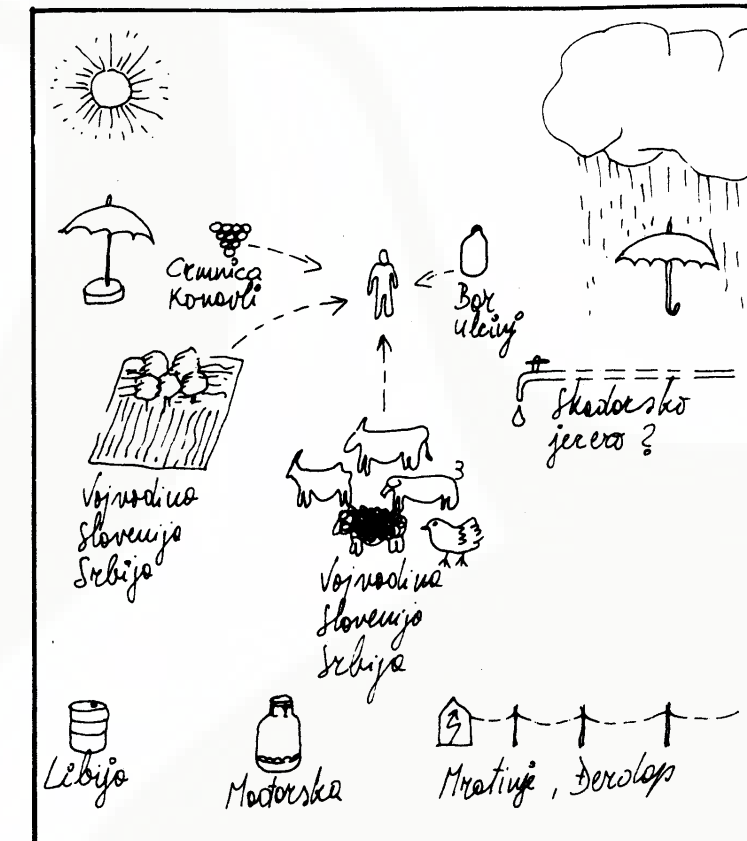
Preliminarna skica prostornog rešenja Metkovića sa osnovnom namenom površina

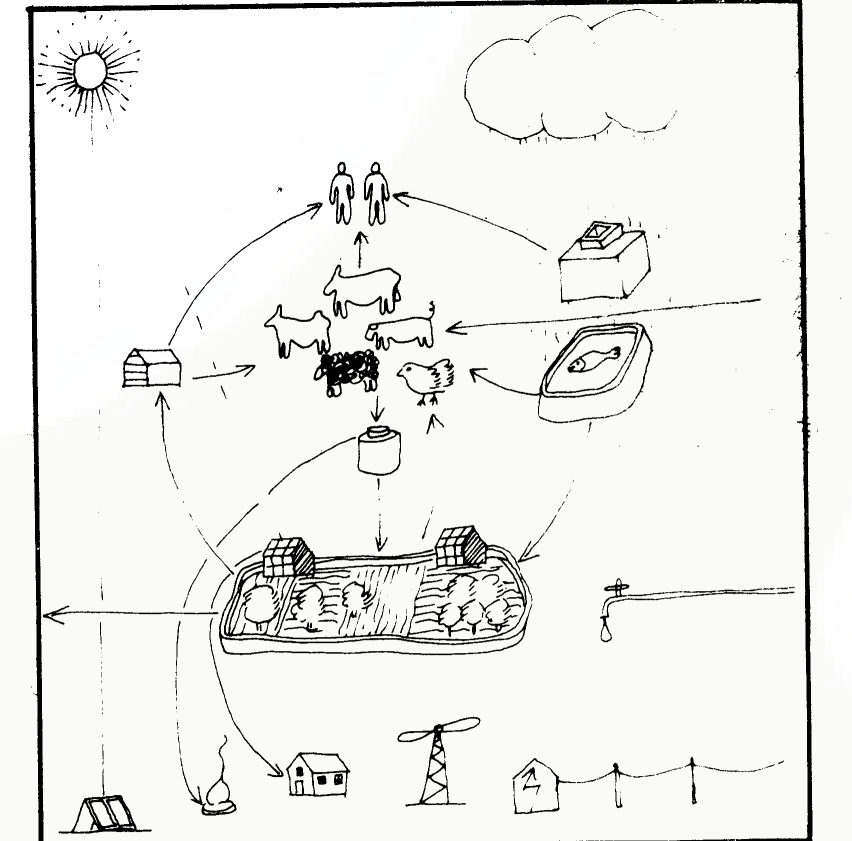
KLUB JADRANSKOG AGROTURIZMA - AKTIVNI HOTEL GORNJA LASTVA

Šematski prikaz ciklusa proizvodnje hrane, snabdevanja vodom i energetskeg potencijala tradicionalnih naselja.

Šematski prikaz ciklusa proizvodnje hrane, snabdevanja vodom i energetskeg potencijala savremenih naselja.

Šematski prikaz ciklusa proizvodnje hrane, snabdevanja vodom i energetskeg potencijala naselja u procesu oživljavanja.

Urbanistički projekat revitalizacije 13 ambijentalnih cjelina u Tivatskoj opštini (Projekat oživljavanja seoskih naselja Tivatskog zaliva)

Vrijeme izrade: 1982 – 1986 / Investitor: SIZ za nauku i kulturu opštine Tivat
Obrađivač: Centar za planiranje urbanog razvoja, Beograd u saradnji sa RO za obnovu i izgradnju Tivat

Urbanistički projekat revitalizacije je tražio i podrazumijevao: motiv za povratak ljudi koji se bazira na ekonomskoj osnovi; restauraciju graditeljskog naslijeđa i ambijenta; očuvanje kulturnog identiteta egzistencijalnu autonomiju sela odnosno decentralizaciju grada.

Povod izrade Projekta oživljavanja seoskih naselja je stanje gornjih djelova Vrmca i Krtola gdje je njihovo napuštanje dovelo do narušavanja ekološke ravnoteže i opšte uređenosti predjela. Zemljište, koje je nekada bilo kultivisano i predstavljalo osnovni izvor egzistencije, danas je obraslo u draču, neprohodno i sklono eroziji. Ogroman trud, uložen u stvaranje obradivih površina na strmim i kamenitim padinama, baca se u vjetar da bi se na drugom mjestu ulagao gotovo isti napor u stvaranje mnogo manje prijatnih ambijenata. Ovaj savremeni urbani paradoks – ne ekskluzivno tivatski – sagledavanjem ograničenja različitih vrsta, od energetskeg do prostornih, postaje sve teže podnošljiv i nalaže korjenite promjene u odnosu čovjeka prema zemlji na kojoj živi.

Na jednoj strani (na obali) nagomilavaju se nove i stare kuće, automobili, prašina gradilišta. Teče borba za bilo kakav komad građevinskog zemljišta koje će omogućiti izgradnju kuća za stanovanje ili odmor ili izdavanje, koji će omogućiti izgradnju hotela ili ugostiteljske radnje ili čak industrije, koji će iskoristiti interes turista za kratki boravak i potrošnju u ovom prostoru. Istovremeno se ukuda jedan osnovni motiv njihovog prvobitnog opredjeljenja za izbor ovih krajeva.

Na drugoj strani, čitava, nekada živa i sposobna naselja, maslinjaci, suhomedje, podzidi, bunari, krovovi i zidovi – neponovljiva dela vekovnog rada generacija predaka, zarastaju u makiju, obrušavaju se i nestaju kao posebnost i humana vrednost.

Ogroman trud uložen i materijalizovan u stvaranju obradivih površina i dugogodišnjih kultura na strmim i kamenitim padinama, rad i znanje ugrađeno u kamene kuće, prolaze, zidove, bistjerne i sve drugo potrebno za potpuno civilizovan život zajednice ljudi u Lastvi, Krašićima, Đurđevom Brdu, dančulovini i drugim mestima pojasa koji nije na samoj obali – prepušten je brzom eroziji vremena i ljudske nepažnje, iako sadrži u sebi svojstva neprocenjive vrednosti za svakog čoveka današnjeg vremena.

Urbanistički projekat revitalizacije Gornje Lastve ... Iako do Gornje Lastve vodi dosta dobar asfaltni put, zbog nadmorske visine (300m) i relativne udaljenosti od mora naselje je gotovo napušteno. Ideja Projekta je da se prividni nedostaci mesta iskoriste kao njegove prednosti. Udaljenost od prašine i buke, divan pogled i prijatan ambijent glavna su uporišta razvoja turističkih i stambenih sadržaja u Gornjoj Lastvi. Sistem počiva na domaćinstvima u proširenim domovima koja se bave turizmom i poljoprivredom. ...

PARTNERI I SARADNICI

This project is funded by the European Union.

This exhibition has been produced with the assistance of the European Union, ORCA and partners of a regional Consortium, implementing the "Sustainable Agriculture for Sustainable Balkans: Strengthening advocacy capacities of CSOs and developing policies in the Western Balkans" project. The contents of this exhibition are the sole responsibility of EXPEDITIO, NAPREDAK Gornja Lastva and Olive Growers Association BOKA and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, ORCA or the partners of the Consortium.

**AGRI
SCAPE
& ME**

PROJEKAT:

Obnova tradicionalnog
poljoprivrednog pejzaža
za održivu poljoprivredu
AGRISCAPE&ME

AKTIVNOST:

Identifikacija, analiza i preporuke
za obnovu tradicionalnog
poljoprivrednog pejzaža
u Gornjoj Lastvi

www.agriscape.org | www.sasb-eu.org

Katastarska opština Gornja Lastva,
georeferencirani Austrougarski katastar iz 1838. godine - Državni arhiv u Splitu

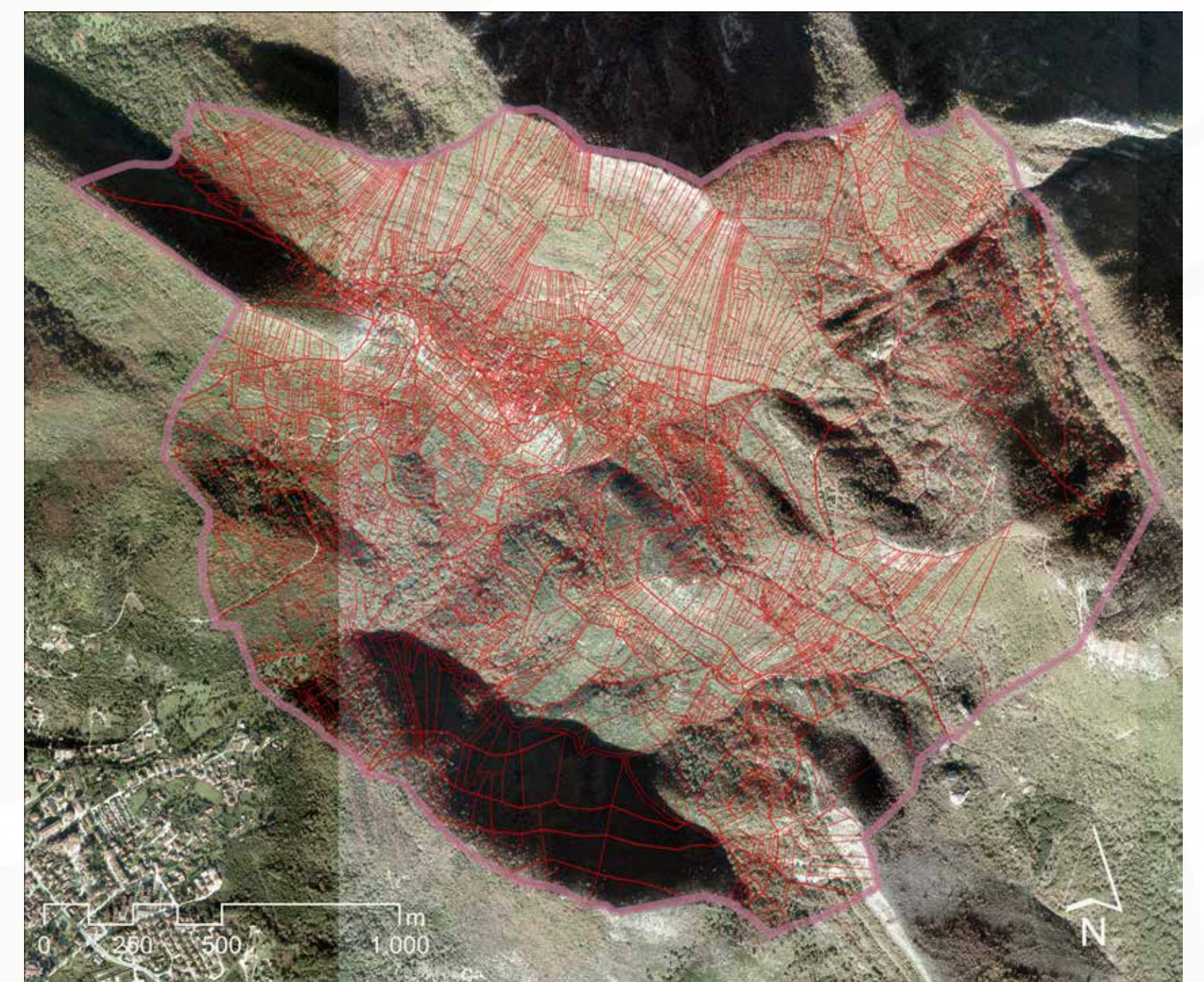
0 0,275 0,55 1,1 Km

Zona katastarske opštine Gornja Lastva na
topografskoj karti Austrougarske monarhije
i susjednih oblasti u razmjeri 1:75000, Treći
vojni premjer 1869. – 1887. godine

Zona katastarske opštine Gornja Lastva na
digitalnoj topografskoj karti Crne Gore u
razmjeri 1:25 000 – Uprava za nekretnine –
Podgorica

Katastarska opština Gornja Lastva -
vektorizovani Austrougarski katastarski plan
(1838) i digitalni ortofoto prikaz (2011) Uprava
za nekretnine – Podgorica

PARTNERI I SARADNICI

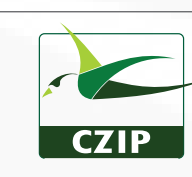

MREŽA ZA
RURALNI RAZVOJ
CRNE GORE

This project is funded by the European Union.

This exhibition has been produced with the assistance of the European Union, ORCA and partners of a regional Consortium, implementing the "Sustainable Agriculture for Sustainable Balkans: Strengthening advocacy capacities of CSOs and developing policies in the Western Balkans" project. The contents of this exhibition are the sole responsibility of EXPEDITIO, NAPREDAK Gornja Lastva and Olive Growers Association BOKA and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, ORCA or the partners of the Consortium.

**AGRI
SCAPE
& ME**

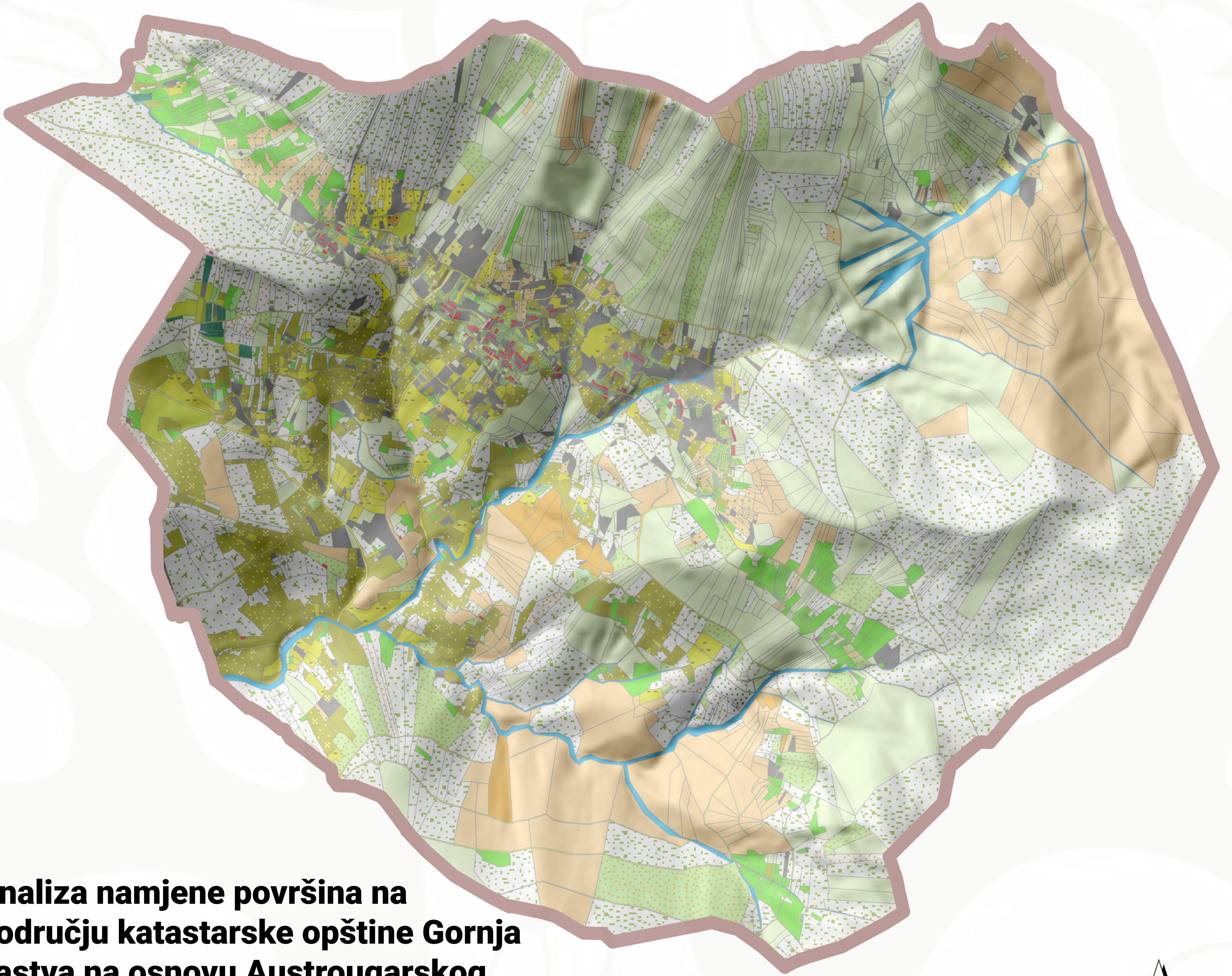
PROJEKAT:

Obnova tradicionalnog
poljoprivrednog pejzaža
za održivu poljoprivredu
AGRISCAPE&ME

AKTIVNOST:

Identifikacija, analiza i preporuke
za obnovu tradicionalnog
poljoprivrednog pejzaža
u Gornjoj Lastvi

www.agriscape.org | www.sasb-eu.org

Analiza namjene površina na području katastarske opštine Gornja Lastva na osnovu Austrougarskog katastarskog plana iz 1838. godine

0 0,25 0,5 1 Km

Legenda

lastua_superiore

PARCEL	Oranica sa maslinovim drvećem i čokotima vinove loze	Povrtnjak sa maslinovim drvećem	Pašnjak sa šikarom	Pašnjak sa stablima maslina i šil
Oranica sa listopadnim drvećem	Oranica sa maslinovim drvećem, čokotima vinove loze i vočkama	Povrtnjak sa čokotima vinove loze i maslinovim drvećem	Pašnjak sa listopadnim drvećem	Pašnjak sa stablima maslina i vo
Oranica sa vočkama	Vinograd	Povrtnjak sa vočkama	Pašnjak sa listopadnim drvećem i šikarom	Crkva
Oranica sa čokotima vinove loze	Vinograd i maslinjak	Povrtnjak sa čokotima vinove loze i vočkama	Pašnjak sa listopadnim drvećem i stablima maslina	Ograđeno groblje
Oranica sa čokotima vinove loze i vočkama	Vinograd i voćnjak	Povrtnjak sa maslinovim drvećem i vočkama	Pašnjak sa vočkama	Kamena kuća
Oranica sa maslinovim drvećem	Vinograd, maslinjak i voćnjak	Kestenjaci	Pašnjak sa čokotima vinove loze	Potok
Oranica sa maslinovim drvećem i vočkama	Povrtnjak	Listopadna šuma	Pašnjak sa čokotima vinove loze i stablima maslina	Teretni put
	Povrtnjak sa čokotima vinove loze	Pašnjak	Pašnjak sa stablima maslina	Nepoznato

PARTNERI I SARADNICI

MREŽA ZA
RURALNI RAZVOJ
CRNE GORE

This project is funded by the European Union.

This exhibition has been produced with the assistance of the European Union, ORCA and partners of a regional Consortium, implementing the "Sustainable Agriculture for Sustainable Balkans: Strengthening advocacy capacities of CSOs and developing policies in the Western Balkans" project. The contents of this exhibition are the sole responsibility of EXPEDITIO, NAPREDAK Gornja Lastva and Olive Growers Association BOKA and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, ORCA or the partners of the Consortium.

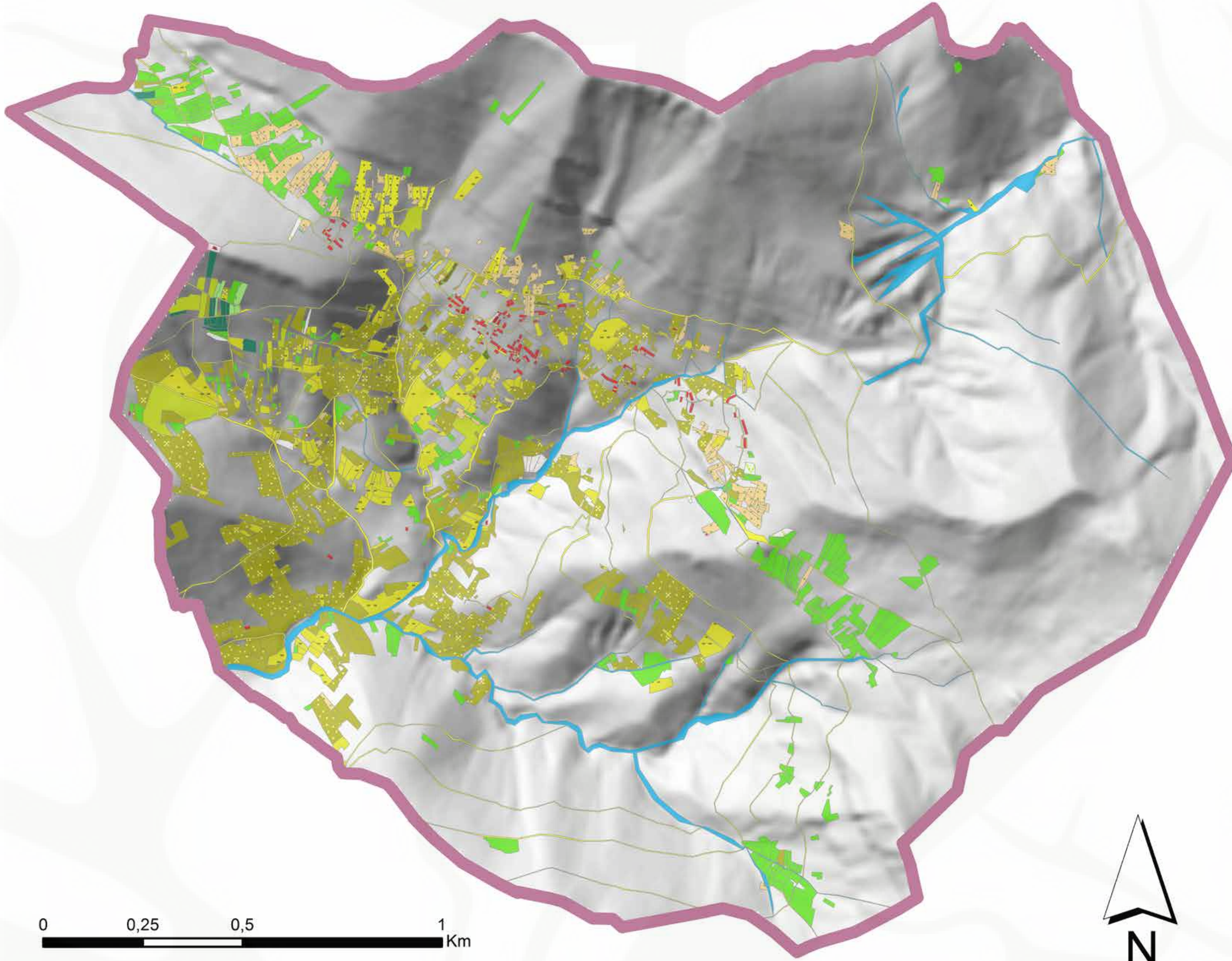

PROJEKAT:

Obnova tradicionalnog poljoprivrednog pejzaža za održivu poljoprivredu AGRISCAPE&ME

AKTIVNOST:

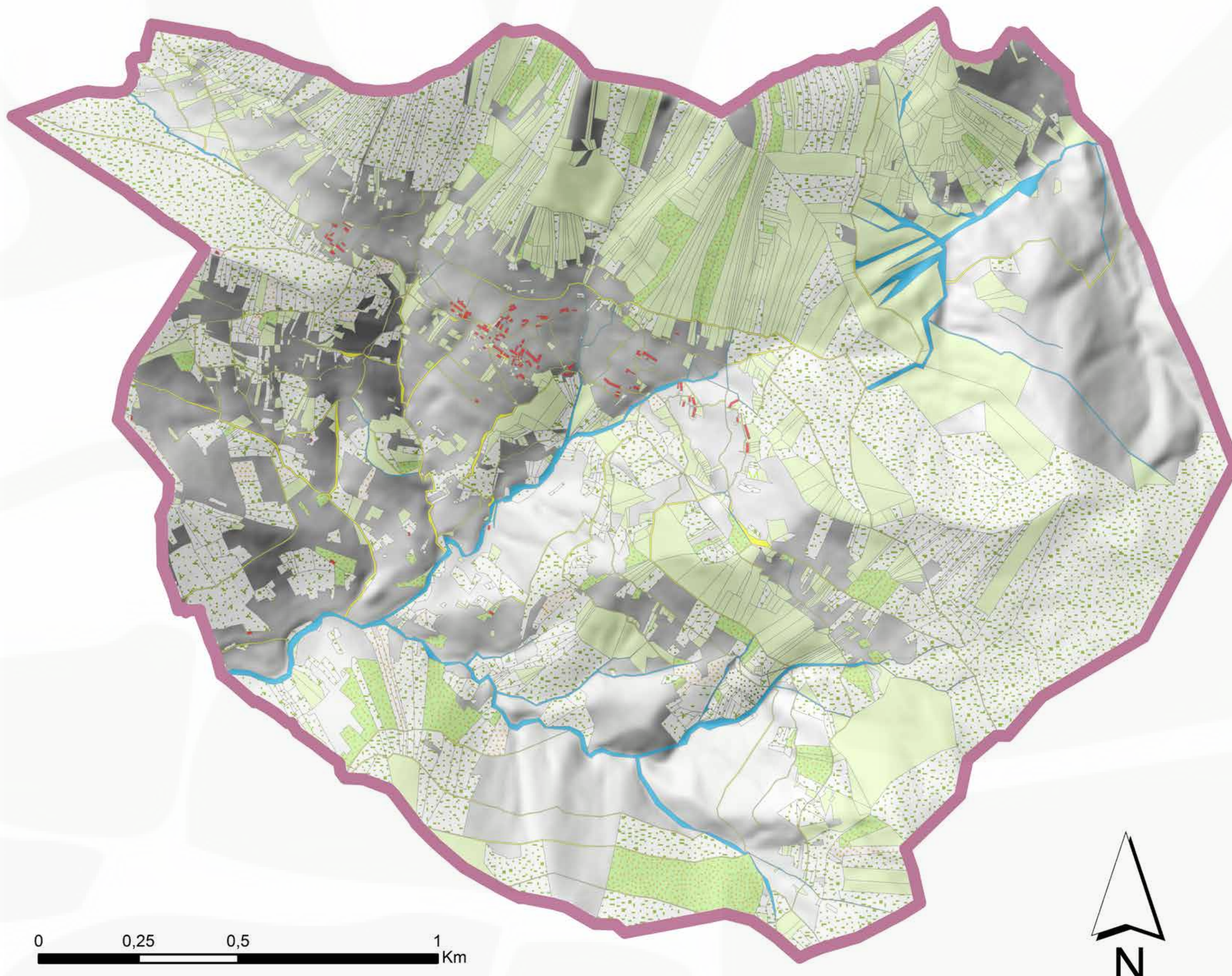
Identifikacija, analiza i preporuke za obnovu tradicionalnog poljoprivrednog pejzaža u Gornjoj Lastvi

Površine pod vinogradima i maslinama

Legenda

- Oranica sa čokotima vinove loze
- Oranica sa čokotima vinove loze i vočkama
- Oranica sa maslinovim drvećem
- Oranica sa maslinovim drvećem i vočkama
- Oranica sa maslinovim drvećem i čokotima vinove loze
- Oranica sa maslinovim drvećem, čokotima vinove loze i vočkama
- Vinograd
- Vinograd i maslinjak
- Vinograd i voćnjak
- Vinograd, maslinjak i voćnjak
- Povrtnjak sa čokotima vinove loze
- Povrtnjak sa čokotima vinove loze i maslinovim drvećem
- Povrtnjak sa čokotima vinove loze i vočkama
- Pašnjak sa čokotima vinove loze
- Pašnjak sa čokotima vinove loze i stablima maslina
- Crkva
- Ograđeno groblje
- Kamena kuća
- Potok
- Teretni put

Površine pod pašnjacima

Legenda

- Pašnjak
- Pašnjak sa šikarom
- Pašnjak sa listopadnim drvećem
- Pašnjak sa listopadnim drvećem i šikarom
- Pašnjak sa listopadnim drvećem i stablima maslina
- Pašnjak sa vočkama
- Pašnjak sa čokotima vinove loze
- Pašnjak sa čokotima vinove loze i stablima maslina
- Pašnjak sa stablima maslina
- Pašnjak sa stablima maslina i šikarom
- Pašnjak sa stablima maslina i vočkama
- Crkva
- Ograđeno groblje
- Kamena kuća
- Potok
- Teretni put

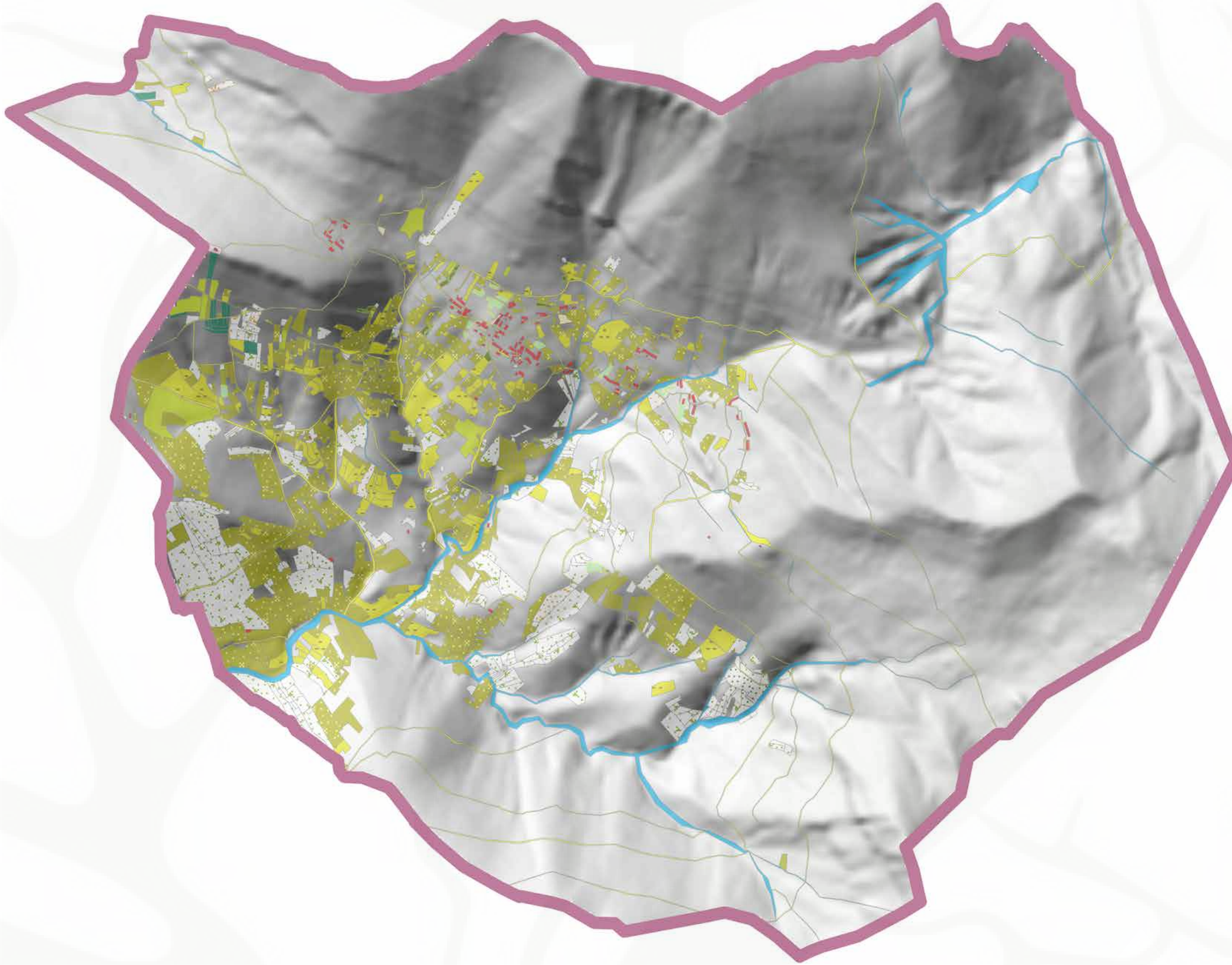

PROJEKAT:

Obnova tradicionalnog poljoprivrednog pejzaža za održivu poljoprivredu AGRISCAPE&ME

AKTIVNOST:

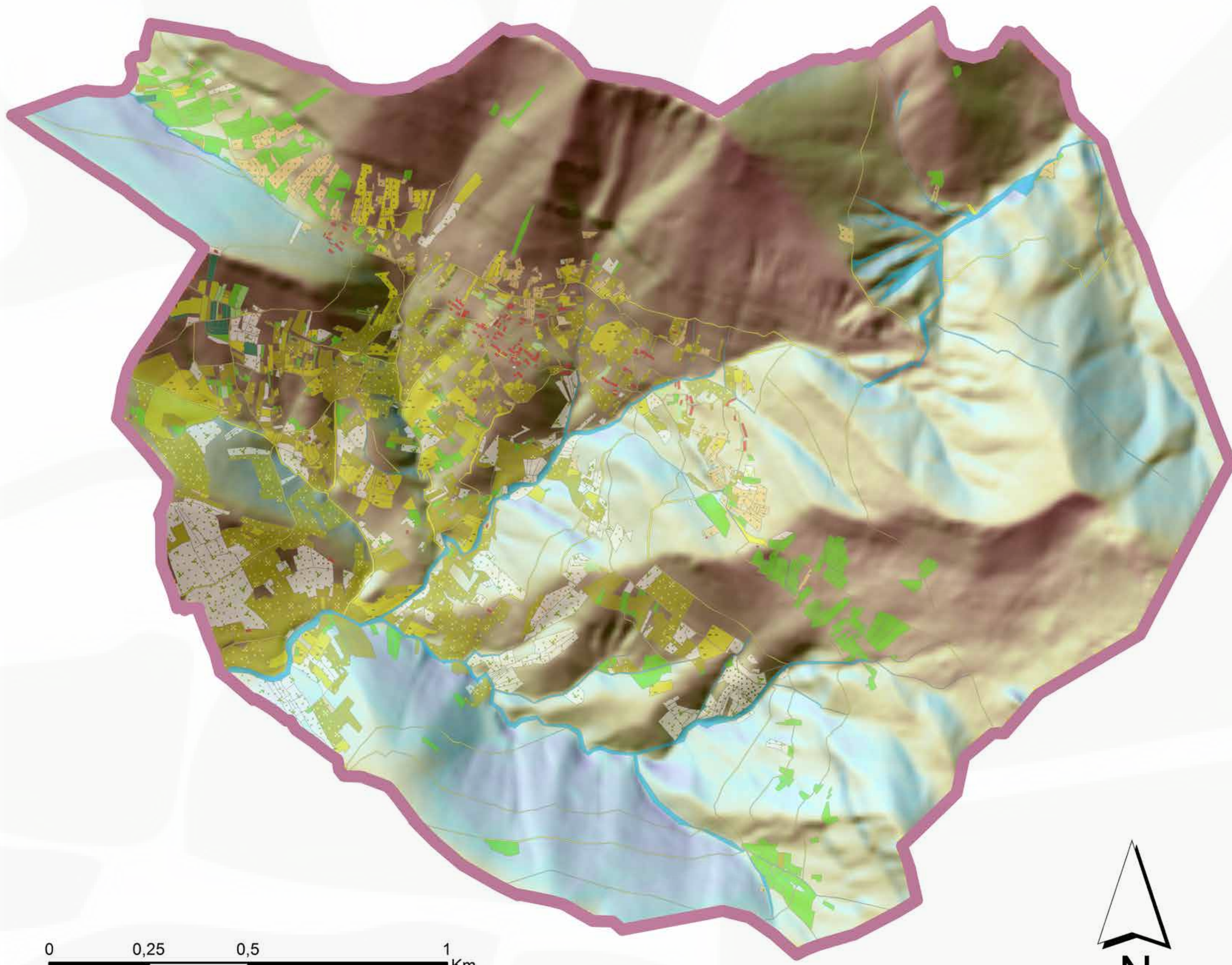
Identifikacija, analiza i preporuke za obnovu tradicionalnog poljoprivrednog pejzaža u Gornjoj Lastvi

Površine pod maslinama i vinovom lozom

Legenda

- Oranica sa maslinovim drvećem
- Oranica sa maslinovim drvećem i vočkama
- Oranica sa maslinovim drvećem i čokotima vinove loze
- Oranica sa maslinovim drvećem, čokotima vinove loze i vočkama
- Vinograd i maslinjak
- Vinograd, maslinjak i voćnjak
- Povrtnjak sa maslinovim drvećem
- Povrtnjak sa čokotima vinove loze i maslinovim drvećem
- Povrtnjak sa maslinovim drvećem i vočkama
- Pašnjak sa listopadnim drvećem i stablima maslina
- Pašnjak sa stablima maslina
- Pašnjak sa stablima maslina i šikarom
- Pašnjak sa stablima maslina i vočkama
- Crkva
- Ograđeno groblje
- Kamena kuća
- Potok
- Teretni put

Uzgajane kulture i vrijednosti insolacije (osunčanosti) u korelaciji sa ekspozicijom reljefa

Legenda

- Oranica sa čokotima vinove loze
- Oranica sa čokotima vinove loze i vočkama
- Oranica sa maslinovim drvećem
- Oranica sa maslinovim drvećem i vočkama
- Oranica sa maslinovim drvećem i čokotima vinove loze
- Oranica sa maslinovim drvećem, čokotima vinove loze i vočkama
- Vinograd
- Vinograd i maslinjak
- Vinograd i voćnjak
- Vinograd, maslinjak i voćnjak
- Povrtnjak sa čokotima vinove loze
- Povrtnjak sa maslinovim drvećem
- Povrtnjak sa čokotima vinove loze i maslinovim drvećem
- Povrtnjak sa čokotima vinove loze i vočkama
- Povrtnjak sa maslinovim drvećem i vočkama
- Pašnjak sa listopadnim drvećem i stablima maslina
- Pašnjak sa čokotima vinove loze
- Pašnjak sa čokotima vinove loze i stablima maslina
- Pašnjak sa stablima maslina
- Pašnjak sa stablima maslina i šikarom
- Pašnjak sa stablima maslina i vočkama
- Crkva
- Ograđeno groblje
- Kamena kuća
- Potok
- Teretni put

PARTNERI I SARADNICI

MREŽA ZA RURALNI RAZVOJ CRNE GORE

This project is funded by the European Union.

This exhibition has been produced with the assistance of the European Union, ORCA and partners of a regional Consortium, implementing the "Sustainable Agriculture for Sustainable Balkans: Strengthening advocacy capacities of CSOs and developing policies in the Western Balkans" project. The contents of this exhibition are the sole responsibility of EXPEDITIO, NAPREDAK Gornja Lastva and Olive Growers Association BOKA and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, ORCA or the partners of the Consortium.

